

Vláda schválila návrh zákona „lex COVID“ upravující krizová opatření v insolvenčním právu ke zmírnění dopadů pandemie koronaviru

Dne 31. března 2020 vláda ČR schválila návrh zákona o některých opatřeních ke zmírnění dopadů epidemie koronaviru SARS CoV-2 na osoby účastnící se soudního řízení, poškozené, oběti trestných činů a právnické osoby a o změně insolvenčního zákona a exekučního řádu, který připravilo ministerstvo spravedlnosti. Tento zákon je označován jako „lex COVID“ a poslanecká sněmovna ho bude projednávat ve stavu legislativní nouze v úterý 7. dubna 2020.

Lex COVID obsahuje opatření, která se dotýkají čtyř oblastí – rozšíření možnosti prominutí zmeškání lhůty v soudních řízeních, zvláštní opatření ve vztahu k právnickým osobám s cílem usnadnit rozhodování a akceschopnost jejich orgánů, zvláštní opatření v insolvenčním právu a zastavování bezvýsledných exekucí. Tento příspěvek se zabývá opatřeními navrhovanými v oblasti insolvenčního práva, která jsou zcela mimořádná a dočasného charakteru, avšak mohou mít dalekosáhlé následky.

Odklad povinnosti dlužníka podat insolvenční návrh

Povinnost dlužníka podat na sebe insolvenční návrh v případě úpadku bude podle návrhu lex COVID suspendována na dobu ode dne účinnosti tohoto zákona do uplynutí šesti měsíců od ukončení nebo zrušení mimořádných opatření státu proti epidemii, nejpozději však do 31. prosince 2020. Dlužník a členové jeho statutárního orgánu tedy nebudou odpovídat za škodu nebo jinou

újmu způsobenou věřitelům porušením této povinnosti.

Výše uvedené opatření by se ovšem nemělo vztahovat na dlužníky, kteří se nacházeli v úpadku již před přijetím mimořádných opatření proti epidemii anebo jejichž úpadek nebyl převážně způsoben v důsledku koronavirové situace (tzn. byl způsoben v daném období nezávisle na opatřeních proti epidemii COVID-19). V takovém případě se bude uplatňovat i související odpovědnost dlužníka a statutárů, pokud dojde k prodlení s podáním insolvenčního návrhu.

Nicméně ve vztahu k managementu společností, které se v souvislosti s epidemií dostanou do distresové situace, je nutné zdůraznit, že zůstane nadále zachována obecná povinnost členů orgánů korporace jednat s péčí řádného hospodáře a učinit vše potřebné a rozumně předpokladatelné k odvrácení hrozícího úpadku dle zákona o obchodních korporacích.

Ochrana před věřitelskými insolvenčními návrhy

Lex COVID dále poskytuje dočasnou ochranu všem dlužníkům tím, že se nebude přihlížet k insolvenčním návrhům, které podají věřitelé v období ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona do 31. srpna 2020. Tato ochrana se má aplikovat plošně na všechny potenciální dlužníky, tj. bez ohledu na příčinu nebo období vzniku jejich úpadku. V praxi to bude znamenat, že věřitelské insolvenční návrhy podané v tomto období nevyvolají žádné právní následky a hledí se na ně, jako by nebyly učiněny. Věřitel však bude moci podat nový insolvenční návrh po 31. srpnu 2020.

Navržené opatření by nemělo věřitele omezit v tom, aby svá práva individuálně vymáhali mimo rámec insolvenčního řízení, tedy například

započtením pohledávek nebo realizací zajištění anebo v nalézacím či vykonávacím (exekucním) řízení.

Dočasné přerušení plnění reorganizačního plánu

Dlužníci, kteří plní reorganizační plán pravomocně schválený ke 12. březnu 2020, budou oprávněni požádat insolvenční soud o dočasné přerušení plnění reorganizačního plánu, a to na dobu až šesti měsíců od ukončení nebo zrušení mimořádných opatření státu proti epidemii, nejpozději do 31. prosince 2020. Insolvenční soud o návrhu dlužníka rozhodne po vyjádření insolvenčního správce a věřitelského výboru. Nicméně s ohledem na současnou situaci a společenskou atmosféru lze předpokládat, že soudy takovým žádostem dlužníků vyhoví.

Po dobu přerušení plnění reorganizačního plánu nemůže insolvenční soud rozhodnout o přeměně reorganizace v konkurs, avšak tímto nebude dotčena povinnost dlužníka plnit ostatní závazky nevyplyvající z reorganizačního plánu.

Nicméně insolvenční soud může současně přijmout opatření k ochraně oprávněných zájmů věřitelů anebo může změnit či zrušit své rozhodnutí o dočasném přerušení plnění reorganizačního plánu, budou-li pro to závažné důvody.

Institut mimořádného moratoria

Lex COVID navrhuje zavést přímo do insolvenčního zákona další dočasný institut tzv. mimořádného moratoria. Ten by měl poskytnout dodatečnou ochranu dlužníkům zasaženým koronavirovou situací především proti věřitelům, kteří budou vymáhat své pohledávky za dlužníky mimo insolvenční řízení.

Návrh na mimořádné moratorium budou oprávněni podat v době do 31. srpna 2020 podnikatelé, kteří nebyli ke 12. březnu 2020 v úpadku (a to jak před zahájením insolvenčního řízení, tak i po jeho zahájení). Mimořádné moratorium bude mít obdobné účinky jako standardní moratorium dle stávající úpravy. Bude tedy chránit dlužníky před prohlášením úpadku, realizací zajištění, výkonem rozhodnutí nebo exekucí (nikoliv však před uplatněním pohledávek věřitelů žalobou).

Stejně tak navrhovaná úprava mimořádného moratoria umožní dlužníkům hradit peněžité závazky nutné k provozování podniku v rámci obvyklého hospodaření nebo k odvrácení hrozící škody. Současně s tím dlužník může hradit přednostně (před dříve splatnými dluhy) nové dluhy, které bezprostředně souvisejí se zachováním provozu podniku a vznikly po vyhlášení mimořádného moratoria (typicky nové dluhy z titulu dodávek surovin a energií nebo mzdy zaměstnanců).

Dále by měla být zachována ochrana dlužníka před jednostranným ukončením dlouhodobých smluv na dodávky energií, surovin, zboží či služeb anebo odepřením plnění dle těchto smluv po dobu trvání mimořádného moratoria, ledaže by se jednalo o odepření nového čerpání úvěru či jiného peněžního plnění v důsledku případu porušení podmínky pro jeho poskytnutí, který nastal již před vyhlášením moratoria. Nicméně na rozdíl od standardního moratoria by v případě mimořádného moratoria neměl platit zákaz započtení vzájemných pohledávek dlužníka a věřitele.

Zásadní odlišnost navrhovaného mimořádného moratoria od stávajícího standardního moratoria spočívá v tom, že k vyhlášení mimořádného moratoria nebude vyžadován souhlas většiny věřitelů. Podmínka souhlasu věřitelů se u mimořádného moratoria nahradí zejména čestným

prohlášením dlužníka dokazujícím jeho poctivý záměr, a to například prohlášením dlužníka, že mimořádné moratorium navrhuje v důsledku mimořádných opatření státu pro epidemii COVID-19, že ke 12. březnu 2020 nebyl v úpadku anebo že v průběhu dvou měsíců před 12. březnem 2020 ani poté nevyplatil společníkům či akcionářům nebo členům orgánů mimořádná plnění včetně podílu na zisku nebo předčasného splacení pohledávek z úvěru či zápůjček (ledaže tyto prostředky budou vráceny dlužníkovi před podáním návrhu na mimořádné moratorium).

Podle návrhu lex COVID lze mimořádné moratorium vyhlásit na dobu až tří měsíců s tím, že tato doba může být prodloužena ještě o další tři měsíce, avšak pouze se souhlasem většiny věřitelů. Po dobu mimořádného moratoria se dlužníkovi výslovně umožňuje využít veřejné podpory poskytované státem ke zmírnění dopadů epidemie.

I přestože mimořádné moratorium bude podnikatelům nabízet rychlou a snadno přístupnou ochranu za současné koronavirové situace, jejich management musí pamatovat na plnění povinností dlužníka stanovených po dobu mimořádného moratoria (zejména vyvinout veškeré úsilí k uspokojení věřitelů v co nejvyšší míře a dát přednost společnému zájmu věřitelů před zájmy vlastními i zájmy jiných osob). V případě, že dlužník poruší své povinnosti stanové po dobu trvání moratoria anebo uvede nepravdivé skutečnosti ve výše uvedeném čestném prohlášení, hrozí mu riziko vzniku odpovědnosti za škodu tím způsobenou věřitelům, resp. ručení členů statutárního orgánu za takovou škodu.

Management dlužnické společnosti musí vzít dále v úvahu, že pokud se jim během mimořádného moratoria nepodaří odvrátit hrozící úpadek, tak pohledávky věřitelů vzniklé za trvání

moratoria z dlouhodobých smluv na dodávky energií, surovin, zboží či služeb (které nelze vypovědět), budou stejně jako ve standardním moratoriu považovány v případném insolvenčním řízení za pohledávky za majetkovou podstatou, jež musí dlužník hradit přednostně.

Podle návrhu lex COVID mimořádné moratorium skončí především uplynutím doby, na kterou bylo vyhlášeno, pokud dlužník nenavrhne jeho prodloužení se souhlasem většiny věřitelů. Teprve v období, kdy bude mimořádné moratorium takto prodlouženo, může insolvenční soud zrušit moratorium na návrh většiny věřitelů. Před prodloužením mimořádného moratoria může dojít k jeho ukončení i bez návrhu, jestliže dlužník uvedl v návrhu na mimořádné moratorium nepravdivé údaje nebo vyjde-li najevo, že dlužník sledoval nepoctivý záměr (zejména přednostní uspokojení jen některých věřitelů). Mimořádné moratorium může být ukončeno také na návrh dlužníka, pokud se mu podaří distresovou situaci překonat, anebo naopak pokud dlužník sám na sebe podá insolvenční návrh, případně pokud soud vyhlásí na návrh dlužníka standardní moratorium.

Účinnost zákona a další možná opatření

Lex COVID má nabýt účinnosti ve stavu legislativní nouze okamžitě dnem jeho vyhlášení, s výjimkou změn exekučního řádu (pozastavení bezvýsledných exekucí), u kterých bude nutné připravit prováděcí legislativu. Je velmi pravděpodobné, že zákonodárci lex COVID schválí ve zkráceném jednání již na schůzi dne 7. dubna 2020 a krizová insolvenční opatření se začnou aplikovat okamžitě. Současně lze očekávat, že koncept zákona a jednotlivá opatření se nebudou zásadně měnit a budou navrženy a přijaty spíše jen drobné nemateriální změny.

CERHA HEMPEL Kališ & Partners

Lex COVID: Krizová opatření v insolvenčním právu

4/2020

Bohužel v návrhu lex COVID chybí některá sofistikovanější opatření, která již byla implementována například v Německu. Mohlo by se jednat o podporu a ochranu nových zápůjček či úvěrů včetně jejich zajištění, které budou poskytnuty dlužníkovi během mimořádných opatření proti koronaviru, a to tím, že poskytnutí těchto finančních prostředků nebude považováno za zvýhodňující, a tudíž neúčinný úkon. Obdobně budou v Německu chráněny i nové akcionářské zápůjčky nebo úvěry poskytnuté dlužníkovi, neboť nebudou v případném insolvenčním řízení podřízeny ostatním pohledávkám.

Potenciální dopady opatření

Účelem výše popsaných insolvenčních opatření je podle důvodové zprávy především ochrana podnikatelů před akutním výpadkem tržeb a likvidity a s tím souvisejícím rizikem přechodného úpadku (ve formě platební neschopnosti), který by ale měly být schopny odvrátit po odpadnutí přímých dopadů boje s koronavirovou epidemií a obnovení plného provozu jejich podniku.

Nicméně po 31. srpnu 2020 (resp. 31. prosinci 2020) lze očekávat významný nárůst podání insolvenčních návrhů, které budou těmito opatřeními zadrženy. Navíc česká ekonomika predikovala pokles již před vypuknutím epidemie (zejména v „tradičním“ průmyslu – například strojírenství). Nabízí se tedy otázka, zda navrhovaná opatření jenom neoddláží velký přírůstek úpadků a nepřivolají ještě kritičtější situaci pro českou ekonomiku a justici v důsledku koncentrace insolvenčních návrhů na září 2020, resp. leden 2021.

Dalším problémem může být, že navrhovaná opatření nedokážou jednoznačně identifikovat podnikatele skutečně zasažené koronavirovou situací, a proto může dojít k jejich zneužití a vytvoření zdánlivě „zdravých“ podniků. Až v období po skončení mimořádných opatření se patrně ukáže, zda budou navrhovaná (proti)insolvenční opatření efektivní a pomohou překonat českým firmám koronavirovou krizi a znovu nastartovat ekonomiku. Na toto období by se měli dlužníci, věřitelé i potenciální investoři náležitě připravit.

Pro více informací:

JUDr. Petr Kališ, Ph.D., Managing Partner, e-mail: petr.kalis@cerhahempel.cz

Mgr. Bc. Marek Šmůla, advokát, e-mail: marek.smula@cerhahempel.cz

Mgr. Bc. Jiří Prouza, advokát, e-mail: jiri.prouza@cerhahempel.cz

Tel.: +420 221 111 711